

Catalogue of Antiquities and rarities
concerning the siege and fall of
the city of Leyden in 1574 which
are to be exhibited in the city hall
in commemoration of the fifth half
centenary on the 4, 5, 6 Oct. 1874

Printed by the widow Herdingh
State printer

CATALOGUS

VAN

OUDHEDEN

EN

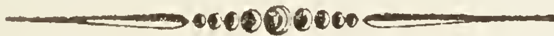
BIJZONDERHEDEN,

BETREFFENDE HET

BELEG EN ONTZET DER STAD LEYDEN,

In het Jaar 1574,

WELKE, BIJ GELEGENHEID DER VIERING VAN HET VIJFDE HALVE EEUWFEEST, OP DEN 4, 5 EN 6 OCTOBER 1824, OP HET RAADHUIS DER STAD LEYDEN ZULLEN WORDEN TEN TOON GESTELD.

TE LEYDEN, BIJ
DE WED. L. HERDINGH,
Stads - Drukster.

Ter voorkoming van alle reflectien dient, dat door het laat inkomen van vele stukken op dezen Catalogus beschreven, dezelve met overhaasting is moeten opgemaakt en gedrukt worden, en men daarin, om die reden, de vereischte orde in de schikking niet naar behooren heeft kunnen in acht nemen; men twijfelt echter niet of dezelve zal voor het oogmerk voldoende zijn.

N°. 1 Afleesingh-Boek gequoteerd C. beginnende den 24. April A°. 1570. eyndigende den 20 October A°. 1574.

2 Afleesingh-Boeck gequoteerd D. begonnen met den jare 1574. (21 October) eyndigende den 9 September 1578.
In deze beide allerbelangrijkste Registers, waarin geinsereerd zijn de Ordonnantien, Resolutien en Notificatien, welke van wege den Souverain en den Magistraat den Volke werden bekend gemaakt, wordt onder anderen gevonden hetgeen zich voor- bij of na het beleg en ontzet der Stad bijzonderst heeft toegedragen en nergens elders, immers niet zoo breedvoerig, is aangeteekend.

3. Originele Handteekening van Z. E. den PRINSE VAN ORANJE, Grave van Nassau enz. als Stadhouder en Kapitein Generaal van de K. Maj. over Holland, Zeeland, Vriesland en Utrecht, in dato Leyden den 14. October 1574. op de acte van benoeming van Burgemeesteren, Schepenen, Veertigen of Vroedschappen voor het volgend jaar, *alsoe, mits de belegeringhe der Stadt van Leyden, zedert den vyff en twintichsten Meye tot ten derden Octobris voorleden, de vernieuwinghe der Schepenen ende Wethouderen aldaer, verlengt en uytgestelt was geweest.*

4. Originele Handteekening van *Wilhelm*, *Grave van der Mark*, Gouverneur en Capitein Generaal van wege de Koning van Spanje, onder Z. E. de Prinse van Oranje, gesteld den 20 October 1572. op eene acte van Commissie aan den E. *Jacob van Duvenvoirde*, Heere tot Warmond, verstrekt, met het opgedrukt graaflijk zegel.

5 Idem van *Mr. Diderick van Bronchorst*, Raad ordinaris in den Provincialen Hove van Holland, als Commissaris gesteld bij Z. E. *binnen deser Stede, zoo wel ten zaecke den Crychshandel als der Politien*, in dato 25. julij 1574. gesteld op de acte van continuatie der destijds fungerende Schepenen.

6 Idem van *Pieter Adriaanszoon* van de Werff, *Jan Jansz.* Brouwer, *Cornelis Claas* Lambrechtszoon en *Cornelis van Noorde*, Burgemeesteren, mitsgaders van *Jan van Hout*, Secretaris der Stad Leyden gedurende het jaar 1574, gesteld op de acte van continuatie van laatstgemelden in dato 11. Augustus 1574. als Secretaris dezer Stad.

7 Idem van *Mr. Gerard van Hoogheveen*, Pensionaris dezer Stad in 1574, gesteld den 13. October 1574 op eene acte van protest van die van den Geregte tegen de electie ten zelven dage bij Z. E. gedaan.

8 Expeditie der acte van Commissie op den 15 Oct. 1573. door Commissarissen van de Staten 's lands van Holland verleend op *Mr. Andries Allertsz.* van Leyden, om als *Hopman ende Capiteyn, van wegen den seluen Staten, ond. die gehoorsaemheyt vañ Prince van Orangnen &c.* *bin-*

binnen der Stede van Leyden ten dienste van 't gem eñ landt aen te nemen ende te versamelen een vendel nederlantsche knechten.

9 Originele Handteekeningen van *Mr. Andries Allertszoon* en Jonkheer *Jan van der Does*, Vrijheer van Noordwyk, als Bewindhebbers en Capiteinen over een vendel Nederlandsche Voetknechten binnen deze Stad, gesteld op quitantien van betaalde soldijen.

10 Idem van eenige Bewind- of Bevelhebbers, Kapiteinen of Hoplieden, welke binnen deze Stad in 1573 en 1574 garnisoen gehouden of in het beleg uitgemunt hebben: als, van de H. H. *de Montigny*, *Willem van Bloys Treslong*, *Willem van Dorp*, *Cornelis van Assendelft*, *Jacob van der Does*, *Diderik van Bronchorst* en *Claes Jansz.* gesteld op gemaakte overeenkomsten wegens het aannemen van Voetknechten en Ruiteren, en op quitantien van betaalde soldijen.

11 Acte verleend bij Z. E. den *Prinse van Oranje*, houdende bepaling omtrent de te betalen soldijen en aanwijzende de middelen om tot de daar toe benoodigde penningen te geraken, *in originali.*

12 Gecollationeerde Copie, in 1593. uitgegeven; van eene op den 7. Maart 1575. gepasseerde Notariele verklaring over het loflijk en verdienstelijk gedrag en de betoonde dapperheid, gedurende het beleg, van den Hopman *Claes Dircxsz. van Montfoort.*

13 Reeckeninghe, Bewijs ende Verclaeringhe van zeeckere administratie en handelinghe, gehadt bij *Jan van Brouc-*

houen, Burgem^r^ der Stede van Leyden, in zaicken dezelue Stede betreffende en aengaende.

Deze Rekening bevat vele bijzonderheden en belangrijke zaken, in de jaren 1572 en 1573 hier ter Stede voorgevallen, of ter bevordering der algemeene wapening en tot wering des gemeenen vijands aangewend. Gesloten bij gecommitteerden uit die van den Geregte, Veertigen en Vroedschappen den 12. Januarij 1575.

In dezelve wordt uitgaaf gemaakt aan de personen welke bij het afbranden van den Stadhuistoren op den tweeden Januarij 1573. ter blussing van den brand werkzaam zijn geweest.

14 Rekeninge den Burgemeesteren den Stadt van Leyden ouergeleuert bij *Arent Dircxz.* coman. van 't gundt hy aen deselue Stadt, ter cause van boter ende case by hem geleuert ten achteren es. 1°. den voerluyden gelegen hebbende in het Abcouder Zusterhuis, 2°. den gevangenen, en terwijl zij aan de ftads fortificatien gearbeid hebben, 3°. den knechten leggende in de kerken en kloosters dezer Stad, 4°. den knechten leggende op de galeyen in de meeren, en 5°. den knechten leggende in de Schanfen aan de Wadding. gefloten den 13 Juny 1573.

15 Rekeninghe van weghen den Burgemeestere der Stede van Leyden, wat ik geleuert heb van Rogge, terwe eñ boenẽ eñ gerste, ghehaelt eñ eensdeels betaelt, eñ noch dẽ heellen ontfang eñ dẽ vuytgeeff by my *Gherrit Aelbrechtsz.* (Quackenbosch) 1574. gesloten ter Rekenkamer den 6. Mey 1578.

16 Reeckeninge van 't gundt by *Ghysbrecht Heynricxz*, als ge-

gecomiteerde van den Stadt Leyden tot de opsichte ende timmerage van zeeckere oorlochs schepen, om ten ontsette van de belegerde Stadt van Haerlem te gebruycken; al geschiet jn Januaryo ende ander naervolgeñ maenden van den jaere lxxiij, als van zeeckere plempen, schouwen ende schuyten, toegerust by tyden van de 1ste ende 2de belegeringe der voorsz. Stede, om den viant daer mede affbreck te doen, vuyten name ende van wegen der voorsz. stede, heeft uytgeleyt ende verschooten. gesloten by H. H. Burgemeesteren den 11 October 1574.

17 Ordonnantie van betaling ter somma van 12 ponden, door H. H. Burgemeesteren, op den 17 Julij 1574. verleend ten behoeve van *Pouwels Pouwelsz.* vliechwt, van Leymuyden, *Philips Dircxz.* van der Goude en *Dirck Maertsz.* van der Goude, die de eerste, tweede en derde waren geweest bij het afloopen en innemen eener schans door den Vijand aan de Steenstraat buiten de Rhijnsburger poort opgerigt.

18 Ordonnantie van betaling, op den 29 Julij 1574. verleend, ter somma van 20 ponden, ten behoeve van onderscheidene personen, wegens premien in het veroveren van de schans aan de Boshuizerbrug; en van 2 ponden 8 schellingen, wegens idem op het binnen brengen van twee hoofden in dezelve schermutzeling van de vijanden afgeslagen.

19 Copie der Acte van verzekerdheid, op den 11 Aug. 1574. door Burgemeesteren, Schepenen, Veertigen en Vroedschappen der Stad Leyden verleend, ter voldoening van het aangeslagen en in 't gemeen gebragte

Mout

Mout binnen deze Stad zijnde, *ten langsten binnen den tijt van een maent naer desz. Stede mitter hulpe Gods geopent ende van den belegge ontlegert sal wesen*, volgens de Obligatien daar van uitgegeven of te leveren.

20 Zes stuks originele Obligatien of Schuldbekentenissen door Burgemeesteren der Stad Leyden, op den 27 Aug. 1574. afgegeven, ter zake van Mout en Meel bij eenige Brouwers *in de noot deser Stede, ten behoeue ende tot onderhout van de scamele ende ongeprouiandeerde gemeente, geleuert.*

als eene van 1433 ponden en 5 Schellingen.
——— ——— 785 ponden 6 Schell. 6 penn.
——— ——— 272 ponden 1 Schell. 10 penn. ob.
——— ——— 213 ponden 13 Schell. 9 penn,
——— ——— 42 ponden 19 Schell. 9 penn. ob.
——— ——— 26 ponden.

21 Reeckeninge van *Symon Symonszoon* van Heemskerck, van den ontfang bij hem, bij tijden van het tweede besluyt deser Stede, gehad uyt handen van Meester Mathys Dircx zoon, dier tyt clerck van de secretarie, gecomen van de boden mitte Roede, als by dselue onder de Borgeren ende jnnewoonderen, tot dien eynde hooffdelinge gesettet, weeckelicx innegegadert wesende; ende van den uytgeuen by hen daer jegens gedaen tot fortificatie desz. Stede, — aan de borstweringen en wallen, — het slegten van de hooge Rhyndyken en het omvellen van de boomen en vrugten omtrent de Stad gelegen. gesloten ter Rekenkamer der Stad Leyden den 26 Aug. 1579.

22 Reeckeninge van *Heyndrick van Brouckhouen*, die hy doet den jegenwoirdige Burgemren der Stadt Leyden, van de some van twaleff hondert ponden van xl. grooten suuer gelts, by hem in octobry anno lxxiiij, vuyten naeme van de voorsz. stede, gelicht van Sr. Alexander van Haulteyn, Capiteyn van de Guarde van zyn Excell. — Gesloten den 2 Maart 1574.

Naar inhoud dezer Rekening geschiedde deze leening kort na het ontzet der Stad, toen dezelve in zoodanigen soberen staat was, dat zy geene gereede penningen wist te fourneren en die noodig had, immers tot betaling van de eerlyke maaltyd, den Heer Admiraal Boisot en andere Capiteinen en lieden van soorte, hun zelven ten dienste van het Vaderland en het ontzet der Stad gekweten hebbende, van stadswege geschonken; en mede van de drie goude ketenen den voorsz. Heer Admiraal, den Vice-Admiraal en den Admiraal van Zierikzee vereerd, waarvan de onkosten alhier zijn gebragt.

23 Reeckeninghe van *Ghysbrecht Henricx zoon*, gecommitteerde der stadt Leyden, beroerende de voldoeninghe die hy, deur last van de voorsz. stede, gedaen heeft van het *Papieren* gelt, 't welck, by tyden van het eerste beleg der voorsz. stede, ter somma toe van xiiijM viC xc L 10 sch. geslagen eñ gangbaer geweest heeft, eñ, volgende de affesinghe op ten xxvij. marti anno LXXiiij mitter clocke gedaen, den xxviij eñ daer aen volgende daegen, by zeeckere gecommitteerden van Stadtsweghen daer toe gestelt, weder opgenomen. Gesloten den 9 Juny 1579.

24 Rekening van denzelven, wegens de voldoening van het

koper geld, bij tijde van het eerste beleg geslagen en gangbaar geweest, en, den 30 Maart 1574. en volgende dagen, bij zekere Gecommitteerden van Stads wege daartoe gesteld, weder opgenomen, mede gesloten den 9 Junij 1579.

25 Reeckeninghe van *de Weduc ende Erffgenamen van Ghysbrecht Henricxzoon van der Dues*, van 't bewint bij den voorſchreven Ghysbrecht Henricxzoon, van der ſtede weghen gehad, zoo van Rogge, Rijst, Haring, Erweten, Bucking en Stocvis, bij tijden van het eerſte beſluydt tot Delft gecoft ende tusſchen beyde de beſluyten innegecom̄; van tarwe en rogge, verſtreet tot een groot deel van de betalinge van 't papier en coperen gelt; van de voldoeninge den goede luyden van papieren en van coper gelt gedaen enz. enz. Gesloten den 31 October 1583.

26 Reeckeninghe der Stadt Leyden, dewelcke *Jan van Hout*, Secretaris aldaar, in den name ende van wegen der voorsz. ſtede, doende es aen den Heeren Staten sLants van Hollant, van 't gunt de voorsz. Stadt Leyden zedert den xxiij^en^ Juny anno XV^c^ tzeventich en twee, dat dezelve ſtede van hem werpende 't Jock der slavernien, daar inne zy, by den Hertoge van Alva ende zynen aenhang, waren gehouden, tot haer voorgaende ende gewoonlicke vrydomme es wedergekeert, tot den lesten Decembris des jaars tzeventich en vier daer aan volgende, beyde de dagen mede gerekent, eenichsins in penningen t voorsz. gemeenlant toecomende, ontfangen ende daer iegens weder uytgegeven heeft.

Dit ſtuk is eigenhandig door den Secretaris J. van Hout geſchreven en vereenigt in zich al het geen wat in de particuliere Stads Rekeningen over de jaren

ren 1573 en 1574, de gemeene zaak betreffende, verspreid voorkomt, dezelve niet gesloten of geteekend zijnde zoude eerder den titel van verzamel-staat van ontvang en uitgaaf dan die van Rekening kunnen voeren.

27 Reeckeninghe van *Huych Claesz. Gael* ende *Jan Dircxz.* brouwer, als Thezauriers der Stad Leyden vañ Jaere vyftien hondert drie eñ 't zeventich, begonst wesende sint Martyns daeghe jn den Wynter anno XV^c tweentzeventich ende geexpireert Martiny jn de Jaere XV^c. drie ende tzeventich. gesloten ter Rekenkamer dezer stad den 2 July 1585.

28 Reeckeninghe van *Joost W^m. z.* Thezaurier ordinaris eñ *Quiryn Claes Garbrants z.*, Thezaurier extraordinaris der Stad Leyden, vañ Jaere vyfthien hondert vier eñ tzeventich, begonst weseñ martiny jn d' winter jn de Jaere XV^c drientzeventich eñ geexpireert Martiny jnd Jaere XV^c. vier ende t zeventich. gesloten als voren den 14 Augustus 1585.

29 Reeckeninghe van *Cornelis van Noorden*, als Thezaurier der Stadt Leyden gestelt by zijne F. G. den Prinche van Oraingien, achtervolgeñ de acte by zyn Ex^cie ondergeteykent, zijnde van date den xiiij Octobris XV^c vier en 't zeventich, en zulcx dienvolgende den selven xiiij Octobris begonst, eñ Martiny jn den winter den xi Nouembris anno XV^c vyffen 't zeventich geeyndt. gesloten als voren den 11 Maart 1587.

De voorzeide drie Rekeningen d' As. 1573, 1574 en 1575 behelzen verscheide bijzonderheden, het beleg

en ontzet der Stad, met den aankleven van dien, betreffende.

30 Reeckeninge van *Catryn van der Graft Jacobsdr. Wed. van wylen Geryt Aelbrechtszoon van Quackenbosh*, wegens de Ontvang, by hem in den Jare XVc. LXXV gehad, van penningen uyte Exchysen deser stede gelicht ende van den Uytgeven hem daar en tegens gedaen, tot betalinghe van de onkosten gevallen in den opleg van Coorn enz. Onder anderen ook van het geen van wege de H. H. Staten, onder de bewaring en het beheer van Pieter Adriaenszoon van de Werff, des tyds Proviandmeester, was gezonden, en van het geleverde by zommige lieden die zich tot des vyands zijde hadden begeven, ter voldoening van het geen waar op zij, door of namens Z. E. en zijnen Rade, voor het consent om wederom in het land te mogen komen waren gesteld. Gesloten ter Rekenkamer dezer Stad op den 21 Juny 1588.

---

31 Gedenkpenning op *Viglius van Zwichem van Ayta*, Hoofd van den geheimen Raad van Brussel, die de Landvoogdes verzocht had het uitvoeren der Inquisitieplacaten tot nader order uittestellen. *Zilver*, als bij G. van Loon Ned. Hist. Penn. 1 D. p. 55. N. 1. doch met eenige verandering. *Uit het Kabinet van den Heer Alb. Kleynenbergh, Notaris te Leyden.*

32 Gedenkpenning op *Antonie Perrenot*, Bisschop van Atrecht, Kardinaal van Granvelle — *Zilver*, als boven, doch met verandering, p. 59. n°. 1. *uit het Kabinet van denzelven.*

33 Dito op *Margaretha van Oostenryk*, Hertogin van Parma en Placensa, Landvoogdes der Nederlanden. *Zilver*, als boven p. 87. *uit het Kabinet van denzelven.*

34 Geuzenpenning. *Goud*, met oog en ring, zoodanig als dezelve wordt afgebeeld als boven p. 105. *uit het Kabinet van denzelven.*

35 Gedenkpenning op Ferdinand van Toledo, Hertog van Alva. *Zilver*, als boven p. 125 n°. 2, doch met verandering. *uit het Kabinet van denzelven.*

36 Gasthuis-muntje. aan de eene zijde het wapen van St. Katharina-Gasthuis en aan de andere zijde het Leydsche wapenschild, onder het jaartal 1573. binnen dit omschrift: GEDENCT + DEN + ARMEN, als boven *p.* 181. *koper.* *a.* van de Stad.
b. — den Heer van *Bynkershoek van Hoogstraten* te Amsterdam.
zilver *c.* — *denzelven.*
d. — het *Koninklijk Kabinet van Penningen* in 's Gravenhage.

37 Noodmunt van Leyden. Op de voorzijde, tusschen het jaar 1574. onder eene kroon, de Hollandsche Leeuw, staande op zijne achterste klaauwen, houdende met de voorste eene speer, waar op de hoed der vrijheid rust, binnen dit omschrift: HÆC + LIBERTATIS + ERGO. Op de tegenzijde leest men in den

buitensten rand: GODT + BEHOEDE + LEYDEN, waar binnen, rondom het Leydsche Wapenschild deze letters: N. O. V. L. S. G. I. P. A. C. als boven *p.* 182. N. 1.

Papier gestempeld *a.*, *b.* van *het Kon. Kab.* voornoemd.

c. — *de Stad.*

d. — Jonkvr. *M. S. T. de Wildt* te Leyden, welke van moeders zijde afstamt van Adr. van Assendelft Jansz. en Maria Anna de Bye, staande alzoo in verbindtenis met het geslacht van den Burgemeester van de Werff.

e. — *A. D. Schinkel*, Boekdrukker in 's Gravenhage.

idem ongestempeld *f.* — *het Kon. Kab.* voornoemd.

Zilver ..... rond *g.* — *de Stad.*

h. — *Joh. de Leu H. Z.* te Leyden.

idem .... vierkant *i.* — *de Stad.*

k. — (zeer zwaar, het dubbel der voorgaande) van *het Kon. Kab.* voornoemd.

l. — (gezet in een gewerkten rand, met oog en ring om te kunnen gedragen worden) van N. N. te Leyden.

m. — (geheel als de voorgaande doch met grooter ring) van *Gerrit Post*, Apotheker te Leyden.

goud. ..... rond. *n.* — *het Kon. Kab.* voornoemd.

idem ruitvormig *o.* (met een gouden ring waaraan de-

zel-

zelve eertijds is gedragen) van Jonkvr. *M. S. T. de Wildt* voornoemd.

goud. idem. p. (als de voorgaande, zijnde de ring gebroken, en is aan denzelven eertijds eene gouden ketting gehecht geweest) van de Gezusters *Huygens* te Leyden, welke van moeders zijde afstammen van Adr. van Assendelft Jz. en Jacoba Cath. van Assendelft B. dr. die beide bloedverwanten waren van den Burgemeester P. A. van de Werff.

38 De ijzeren stempel ter schroeving van de eene zijde der voorschrevene Noodmunt met de Zinspreuk: HÆC LIBERTATIS ERGO, *uit de Archieven der Stad.*

39 Zilveren penning, door den Magistraat van Leyden vereerd aan WILLEM AELBRECHTSZ BERKHEY, geboren Burger der Stad, ter zake van door hem gedurende het Beleg bewezene diensten, zijnde eene ruitvormige noodmunt, geslagen op den stempel, onder N. 37. vermeld, waar op ter wederzijde is gesneden: *VERDIENT by Willem Aelbrechtz. Berkhey;* zijnde deze door hem en zijne nakomelingen gedragen, thans behoorende aan *Joh. van der Post*, te Leyden.

40 Noodmunt, op de eene zijde, onder eene kroon, de Hollandsche Leeuw, die in den rechter klaauw een bloot zwaard en aan den linker het wapenschild der Stad Leyden voert, binnen den zoom dezer woorden: PVGNO x PRO x PATRIA x 1574. Op de andere zij-

zijde binnen een burgerkrans dit opschrift: LVGDVNVM x BATAVORVM. als boven p. 182. N. 2.

Papier gestempeld *a.* van *de Stad.*
b. -- Jonkvr. *M. T. S. de Wildt* voornoemd.
c. -- *Joh. de Leu Hz.* voornoemd.
d. -- *N. N.* te Leyden.
e. -- de Hr. *van Bynkershoek van Hoogstraten* voornoemd, (gespleten, om te doen zien dat de Noodmunten van het papier der Mis- of Gezangboeken gemaakt zijn.
f. -- *V. Herdingh Lz.* te Leyden — als de voorgaande.

idem ongestempeld *g.* te voren vereerd aan Mr. Daniel van Alphen, Grieffier en Oud Schepen alhier, nu het eigendom der *Stad Leyden.*

zilver rond *h.* van het *Kon. Kab.* voornoemd.
i. -- Jonkvr. *M. S. T. de Wildt* voornoemd.
k. (met oog en ring waar aan dezelve is gedragen) van *C. Seyn* te Leyden.

idem vierkant *l.* van de *Stad Leyden.*
m. -- *C. Seyn* voornoemd.
n. (in een gewerkten rand, blijkens het afgebroken oog aan de bovenzijde, bestemd geweest om te kunnen worden gedragen) van den Hoogleeraar *N. C. Kist* te Leyden.

ko-

koper idem *o.* uit het Kabinet van den Heer Baron van Westreenen van Tiellandt in 's Gravenhage.

41 Noodmunt. Op de eene zijde de Hollandsche Leeuw, die met den eenen klaauw het wapenschild van Leyden, in den anderen een bloot zwaard voert; binnen den zoom dezer woorden: PVGNO PRO PATRIA 1574. (als bij v. Loon *p.* 188. N. 2.) Op de andere zijde leest men binnen een Burgerkrans deze woorden: GOTT BEHOEDE LEYDEN |Z8| |ST| als idem *p.* 188. N. 1. Deze hoogst zeldzame *papieren* Noodmunt uit het *Kon. Kab.* voornoemd, wordt zoodanig nergens beschreven gevonden.

42 Noodmunt. Van dezelfde grootte als de voorgaande, en ook waarschijnlijk voor dezelfde waarde gangbaär geweest. Op de voorzijde een Leeuw, die het Leydsche wapenschild en een bloot zwaard in de voorste klaauwen voert, met het omschrift: PVGNO PRO PATRIA 1574. Op de tegenzijde, binnen een eiken krans dit opschrift: NVMMVS OBSES VRB LVGDVN SVB GVB ILL PRIN AVRACVS, geheel als bij v. L. *p.* 188. N. 2. Deze *papieren*, insgelijks hoogst zeldzame, Noodmunt behoort tot het voorzeid Kabinet.

43 Noodmunt, van gelijke grootte en waarschijnlijke gangbare waarde als de twee voorgaanden. Op de voorzijde de Leeuw, houdende in zijn regter klaauw de hoed der Vrijheid op eene Speer, en in de linker, op het midden der Speer, het Schild van Leyden, met het opschrift: HÆC LIBERTATIS ERGO. 1574. Op de tegenzijde in alles als de laatstgemelde. Deze *papieren* zeldzame Noodmunt,

munt, die, noch bij v. L., noch bij andere Schrijvers alzoo voorkomt en echter alle teekenen van echtheid heeft, behoort mede tot het voren genoemd Kabinet.

44 Noodmunt, in alles als de laatstgemelde, doch, hetgeen nog zeldzamer is, in *zilver*, uit het Kabinet van de Heer *Alb. Kleynenbergh* voornoemd.

45 Noodmunt, op de eene zijde tusschen het jaar 15—74. onder eene kroon de Leeuw met de Hoed van Vrijheid op eene Speer, binnen het randschrift deze woorden: HÆC. LIBERTATIS. ERGO; op de andere zijde houdt onder eene kroon de Leeuw een bloot zwaard in den eenen, en het Leydsche Schild met den anderen klaauw, tot omschrift hebbende: PVGNO. PRO. PATRIA. 1574. *koper*, behoort aan het *Kon. Kab.* voorn.

46 Noodmunt, ter waarde van een groot of halven stuiver gangbaar geweest. Op het voorstuk, tusschen het jaar 7—4, onder eene kroon de Hollandsche Leeuw. Op het ruggestuk het wapen van Leyden, en ter wederzijden deze woorden tot omschrift: HEERE × ONTBERMT × HOL. ENDE SALICHT + LEYDEN. als voren *p.* 188. N. 4.

koper *a.* uit het *Kon. Kab.* voornoemd.
b. — dat van den Baron *van Westrenen van Tiellandt*, voornoemd.
c. — dat van den Heer *van Bynkershoek van Hoogstraten*, voornoemd.
d. van *de Stad.*
e. — - N. N.
zilver *f.* — - Jonkvr. *M. S. T. de Wildt*, voornoemd.

g.

zilver g. van den Hr. *van Bynkershoek van Hoogstraten* voornoemd.

h. gezet in een gewerkten rand, waar aan een oog en ring, uit het *Kon. Kab.* voornoemd.

47 De IJzeren Stempel, gediend hebbende ter schroeving van het ruggestuk der laatstgem. Noodmunt, bevattende het Leydsche Wapenschild, en om hetzelve deze woorden: ENDE + SALICHT + LEYDEN, uit de *Archieven der Stad.*

48 Gedenkpenning op de verdiensten van den Burgemeester Pieter Adriaanszoon van de Werff. Op de voorzijde deszelfs Borstbeeld, met dit omschrift: PETRUS ADRIANI WERFIUS. NAT: L: 1529. OBIT 1604. Op de ruggezijde ziet men benedenwaards de Stad Leyden in het verschiet, en omhoog in een slangenrond (het zinnebeeld der eeuwigheid) een eiken- en palmtak; tusschen beiden deze dichtregelen:

Dits VAN DE WERF, die pal
Dus binne Leidens wal
Voor Kerk en Godsdienst stond.
En dempte met zijn mond
Baldeüs oorlogs list,
Pest, Honger, Burgertwist.
En rukten uit dien brand
De vrijheid van het land.

geheel overeenkomstig als voren *p.* 190. N. 1.

zilver a. van *de Stad.*

b. — den Heer *van Bynkershoek van Hoogstraten*, voornoemd.

c. — den Heer *J. J. Blussé* te Dordrecht

(zijnde deze laatste de helft ligter geslagen dan de beide voorgaanden.)
lood d. van den Heer *A. D. Schinkel* voornoemd.

49 Gedenkpenning, in alles gelijk aan den bovengenoemden, doch op de keerzijde worden deze verschillende dichtregelen gevonden:

Dits VAN DE WERF, diē Leidsē held
Diens tai geduld hét Spaans geweld
Manmoedig keerde van de vesten.
Als pest en honger 't hert bestreed
En 't muitend volk geen uitstel leed
Bood hij zijn vlees en bloed ten besten.

geheel overeenstemmende als voren *p.* 190. N. 2.
zilver a. van *de Stad.*
b. -- Jonkvr. *M. S. T. de Wildt*, voornoemd.
c. -- den Heer Mr. *Gerard van Royen* te Delft.

50 Zilveren halve Manen, die de Bootsgezellen of Matrozen van den Admiraal Boisot aan hunne hoeden gehecht droegen.
als bij v. L. *pag.* 192. N. 1. doch met eenige verandering en geschroefd.
Men leest op de eene zijde, LIVER TVRCX + DAN PAVS.
En aan de andere zijde ENDE SPIT — DELAMES.
a. Met een oog, zonder ring, van den Heer *van Bynkershoek van Hoogstraten*, voornoemd.
b. Met een oog en ring, van *de Stad.*
als bij idem *pag.* 192. N. 2. doch met eenige verandering, de inscriptie als de voorgaande.
c. Gesneden, met een oog, zonder ring, van *de Stad.*

d.

d. Geschroefd, met een oog en ring, van het *Kon. Kab.* voornoemd.

als bij idem *pag.* 192. N. 3. in grootte, doch met eenige verandering, waar op gesneden aan de eene zijde, LIVER TVRX + DAN PAVS.

en aan de andere zijde, ENDE SPIT — DELAMES.

e. Met een oog, zonder ring, van *A. D. Schinkel*, voornoemd.

51 Zilveren halve Maan als boven, met de navolgende inscriptie:

aan de eene zijde LIEVER + TVRCX + DAN + PAVS.

en aan de andere zijde ENDE SPITE LA + MESSE.

Met een oog zonder ring, hebbende (hoewel niet geschroefd zijnde) kenteekenen van echtheid; dezelve wordt alzoo niet beschreven bevonden, en is dus hoogst zeldzaam. — Uit het Kabinet van den Heer *A. Kleynenbergh* voornoemd.

52 Zilveren Gedenkpenning, zoodanig als van wege de Magistraat, na de verlossing en het ontzet der Stad, aan de vlootvoogden en andere bewindhebbenden geschonken werd, hangende aan een ketting, als bij *v. Loon pag.* 194. Op de eene zijde ziet men de Stad Jerusalem, door het leger van *Sanherib*, Koning van Assyrien, belegerd, wiens krijgsknechten voor een groot gedeelte door een Engel worden verslagen, onder dit opschrift: VT SANHERIB A IERUSALEM. 2 Reg. 19. Op de andere zijde in het verschiet de Stad Leyden, wier insluiting de aftrekkende Spanjaarden, hunne schansen ten beste gevende, op het aanwassen van het ingejaagde water en naderen der Vloot, verlaten, met dit bijschrift, SIC. HISPA. A. LEYD. NOCTV. FUG. 3 octo. 1574.

Deze zeldzame Penning is afkomstig uit het Kabinet van den Heer Mr. *M. C. van Reyerhorst* en behoort nu aan *de Stad.*

53 Gedenkpenningen, zonder ketenwerk, overigens van denzelven inhoud, en aan de afbeelding als boven, *pag.* 195. gelijk.

koper a. van den Heer *Boonzayer*, Notaris te Gorinchem.
lood b. — den Heer *H. Delfos*, Procureur te Leyden.

zilver c.	— het *Kon. Kabinet*, voornoemd	allen zonder oog of ring.
d.	— *de Stad.*	
e.	— den Heer *J. J. Blussé*, voorn.	
f.	— *Joh. v. d. Maas*, te Leyden.	
g.	— *Joh. van der Post*, id.	allen met oog en ring om te kunnen gedragen worden.
h.	— *Chr. van der Post* id.	
i.	— *N. N.* id.	

k. zijnde een zware of dubbele penning op denzelven stempel gemunt, hoogst zeldzaam, uit het Kabinet van den Heer *A. Kleynenbergh*, voornoemd.

goud l. geheel als de voorgaande N°. 53. *c.* uit het *Koninkl. Kabinet*, voornoemd.

idem m. buitengewoon zwaar, omzet met een dubbelen gouden rand; waar aan een geëvenredigde oog en ring; vermoedelijk aan den Burgemeester van de Werff vereerd en bij hem gedragen, zijnde dezelve steeds onder zijne familie berustende geweest; behoort aan Jonkvr. *M. S. T. de Wildt*, voornoemd.

54 Gedenkpenning in het zilver, op de voorgaande gelegenheid gemunt; aan de eene zijde de Stad Jerusalem en het leger van Sanherib voor dezelve, als bij de evenge-

gemelde Penningen is vermeld, doch aan de andere zijde, eene andere ligging der Schansen en gesteldheid der doorgegraven dijken, mitsgaders op de voorgrond de brand van Soeterwoude; deze hoogst zeldzame Penning behoort tot het Kabinet van den Heer Mr. *L. C. Luzac*, te Leyden.

55 Vroedschapspenningen, zinspelende op de geledene nood, beproefde trouw en onbezweken moed der voorouderen enz.

a. Als bij v. L. *p.* 196. N. 1. Aan de eene zijde de Nederl. Leeuw, die in den rechter klaauw een bloot zwaard voert, en met den linker het gekroonde Leydsche Wapenschild vasthoudt, onder dit bijschrift: NUMMUS SENATORIUS; de achterzijde heeft tot opschrift, PRUDENS PARENTUM CLADIBUS ET FIDE VIRTUTE DISCAT PERTINACI POSTERITAS PATRIAM TUERI. Behoort aan *de Stad.*

b. Als bij idem p. 196. N. 2. Aan de eene zijde als de voorgaande, doch op het ruggestuk tot opschrift, Prudens parentum consilio et fide Fortis parentum cladibus, et fame. Virtute discat pertinaci Posteritas Patriam tueri. *Ut supra.*

c. Als bij idem *p.* 196. N. 3. met dezelve Afbeelding en Bijfchriften. *Ut supra.*

d. Als bij idem *p.* 196. N. 1. met verandering in de stand des Leeuws enz. *Ut supra.*

e. Als bij idem idem, met verandering van bijschrift. *Ut supra.*

56 Zilveren Gedenkpenning op de verdiensten van *Johan van der Does*, Heer van Noordwijk, als bij idem *p.* 200.

200. Op de voorzijde 's mans geharnast Pourtrait; hebbende om den hals eene drie dubbelde gouden keten, met welke hij waarschijnelijk na het beleg zal beschonken zijn; het omschrift is: IANVS. DOUSA. NOORTWICL. TOPARCHA. V. L. C. Op de tegenzijde een boek en bloote sabel, op eene tafel liggende; voorts staat op de snede des boeks deze zijne zinspreuk: DULCES ANTE OMNIA MUSÆ; verder ziet men boven het zwaard eenen eiken-, en boven het boek eenen olijftak, onder dit bijschrift: UTROQUE. CLARESCERE RARUM; onderaan zijn geboorte- en sterftijd op een lint in dezer voege: N. 1545. O. 12 Oc. 1604.

a. Uit het Kabinet van den Heer *A. Kleynenbergh*, voornoemd.

b. Uit dat van den Heer *van Bynkershoek van Hoogstraten*, voornoemd.

57 Gouden Gedenkpenningen op Willem den I. Prinse van Oranje, enz. Aan de eene zijde het geharnast Pourtrait des Prinsen; in den rand deze titels: GVILIEL. D. G. PR. AVRAICÆ. CO. NASSAV. A. 1580. beide zeer zeldzaam, als komende bij v. L. op dat jaar niet voor.

a. Hebbende, als bij v. L. *pag.* 240. N. 7. aan de tegenzijde het nest eens IJsvogels, dobberende onbeschadigd op eene beroerde zee, onder 's Vorsten gewone bijspreuk: SÆVIS TRANQUILLUS IN UNDIS; zijnde daar aan een goud oog en een ring gehecht.

b. Hebbende, als bij v. L. *p.* 294. aan de tegenzijde het Pourtrait van des Vorsten Gemalinne, Charlotte de Bourbon, hangende aan een gouden ring en keten.

Bei-

Beiden uit het Kabinet van den Heer *A. Kleynenbergh* voornoemd.

58 Zeer zeldzame gegoten Penning. Op de eene zijde wordt verbeeld, een kerkelijk gebouw met het wapen der Stad Leyden; aan de eene zijde der kerk, eene hand, houdende een zwaard, aan de andere zijde eene hand, houdende een truffel, rondom leest men deze woorden uit het boek *Esdra.*
Z. ESD. A. SEPER. IN. VTRVQ3. PARATVS.
APRIL. 8.
Op de andere zijde, onder de Pauslijke kroon de dood, met een zwaard aan deszelfs voeten, ten wederzijden de wapens van den Koning van Spanje en der Stad Amsterdam, boven dezelve het jaartal 15—74. Rondom leest men:
PIV. EST. PRO. FIDE. REGE. ATQ3.
PATRIA. MORI.
Deze penning is vermoedelijk vervaardigd bij gelegenheid van het beleg der Stad Leyden, en den onderstand door de Stad Amsterdam aan de Spanjaarden verleend. Uit het kabinet van den Heere *Jeronimo de Vries*, te Amsterdam.

59 Zeer zeldzame lodene Vroedschapspenningen, afgebeeld bij *Severinus*, Beschr. van de Bel. der Stad Leyden 5. druk tegen over *p.* 75. N. 3. waarop aan de eene zijde gevonden wordt het wapenschild der Stad Leyden, om hetzelve de woorden: VROETSCHAP × LOON.
a Uit het *Koninkl. Kabinet* voornoemd.
b Uit dat van den Heer *Baron van Westrenen van Tiellandt*, voornoemd.

60 Zilveren Medaille vervaardigd op het tweede Jubilé der Verlossing van de Stad Leyden, gevierd den 3 October

ber 1774, met de gedrukte beschrijving daarbij behoorende. Op de voorzijde, de Stad van de Lammenschans te zien, in de wolken eene hand met een zwaard, op de voorgrond Nephtunus, enz. in het randschrift leest men: DEI MANV et AQVA.

Op de tegenzijde een pielaar, waar aan gehecht zijn de Medaillons van *van de Werff*, *van der Does* en *van Hout*. enz.

a. De groote Penning, van de *Stad*.

b. Idem, van *Joh. van der Post*, voornoemd.

c. De kleine Penning, van den Heer *van Bynkershoek van Hoogstraten*, voornoemd.

d. Idem van den Heer *Boonzayer*, voornoemd.

61 Zilveren Medaille, vervaardigd op hetzelve Eeuwfeest, door *T. van Berkel* te Rotterdam, met eene afteekening en beschrijving derzelve. Op de voorzijde de vrijheid, enz., met het omschrift, PRO NOBIS VERITAS. Op de tegenzijde de Godsdienst met het omschrift, DEO PROPUGNATORI.

a. van den Heer *van Bynkershoek van Hoogstraten*, voorn.

b. van den Heer *Boonzayer*, voorn.

62 Medaille in bronze, vervaardigd, door den thans levenden Graveur *Bemmer*, op den Burgermeester *P. A. van de Werff*. Op de voorzijde deszelfs Pourtrait met het omschrift, PIETER ADRIAANS ZOON VAN DER WERF.

Op de tegenzijde twee bondelbijlen, verbonden door eene kroon, met dit opschrift, GEBOREN TE LEYDEN MDXXIX. OVERLEDEN MDCIIII.

a. van het *Kon. Kab.* voornoemd.

b.

b van den Heer *van Eynkershoek van Hoogstraten*, voorn.

c. van den Heer Mr. *L. C. Luzac*, voornoemd.

---

63 ORIGINELE BRIEF, door den Admiraal L. de Boisot aan Jonkhr. J. van der Does, Heer van Noordwyk, den 22 Septemb. 1574, geschreven, en met eene duive aangebragt, waar van het slot luid: „ *sur la gallere Admirale au* „ *Lacq de Noort Aa ce 22 de 7 tembre* 1574. *Lentierem* „ *vre pfect amys a vous je plaisir.*" (get.) LOYS DE BOISOT, hebbende tot superscriptie: *à monsr. monsr. de Nortwyck.*

64 ORIGINELE BRIEF, als de voorgaande, in dato 26 September 1574 mede door eene duive aangebragt, waar van het slot luidt: „ *En nore gallere au Lacq de Noort Aa pres de Weytpoorte ce 26 de 7tembre* 1574. *Vre tres affectionne et pfect amy.* (geteekend) LOYS DE BOISOT, gesuperscribeerd als de voorgaande.

Beide toebehoorende aan den Hoog Wel Geb. Heer *Grave van Limburg Styrum Noordwyk.*

65 Copie-Authentick, in plano, op perkament, geschreven den 23 Julij 1669, van de opene Brieve door Schout, Burgemeesteren en de Gerechte der Stad Leyden, op den 3 October 1578, gegeven aan *Willem Cornelis-zoon Speelman*, geboren Burger dier Stad, waar bij, uit hoofde zijner getrouwe diensten, hem en zijne nakomelingen wordt toegevoegd den naam van *Duyvenbode*, met een Blasoen of Wapen, zoodanig als hetzelve daar op is afgebeeld.

Toebehoorende aan D°. *D. C. van Leeuwen van Duyvenbode*, te Schoonhoven.

66 Copie authentiek van denzelven Brief, op gewoon schrijfpapier geschreven den 8 November 1689, met eene bijzondere omschrijving van den originelen.
Behoort aan de Stad en is afkomstig van den Hr. van Reverhorst.

---

67 REFEREINEN geschreven A°. 1578. op de Verlossing en het Ontzet der Stad Leyden in 1574, door onderscheidene Kameren en Rederijkers, 17 stuks:
a. De Violieren vvt ions'ten versaemt, te Antwerpen.
b. De Goudsbloem, In Deughden voort, te Antwerpen.
c. Onder de Sprëuk, Groiende In Deughden, te Antwerpen.
d. ——————— Liefde verwint vele Violieren, te Antwerpen.
e. ——————— Verheucht in deucht, te Iperen in Vlaanderen.
f. ——————— Lust baert Vrede, te Arnemuiden.
g. Geteekend L. X. N. tyt. Piero Bode te Leyden.
h. Onder de Zinspreuk, Niet sonder Godt, geteekend Jan Jansz. te Woerden.
i. ——————— Nyet min, geteekend C. de Rechtere.
k. ——————— Bemint Vrede.
l. ——————— Hout dat Goet is.
m. ——————— Godt is de Liefde.
n. Geteekend G. van der Laen.
o. ——— Cornelis Jorisz. van Noortwyck.
p. Onder de Zinspreuk, 't woord houdt.
q. ——————— Een in al recht.
r. ——————— Schout Abuys.

68

---

68 CORTE BESCHRYUINGE van de strenghe Beleghe-ringhe ende wonderbaerlicke verlossinghe der Stadt Ley-den in Holland, die nu Anno M. D. LXXIIII. in Mayo, van *Baldes*, deur des grooten Commandeurs *Loys de Requesens* beuel, om der Religien eñ haerder vaderlandtscher vryheyts wille, Beleghert werdt: Eñ deur den Doorluchtighen Prince van Orangien op den derden Octobris wonderbaerlicken ghespijsighet ende verlosset: met de meeste omstandicheyden soo inne als buyten de Stadt gheschiedt. *Ghedruct binnen de vermaerde Stadt Delft, op den hoeck van de Schoolsteech, Anno* 1574. in 4°.

Deze ongemeene druk is den Hoogleeraar *Te Water*, volgens deszelvs aanteekening in de Levens bijzonderheden van P. A. van de Werff, in 1814 te Leyden uitgegeven, pag. 4 en 5. nooit onder het oog gekomen.

Dezelve behoort aan de Stad Leyden.

69 ALMANACH ende PROGNOSTICATIE van den iare ons Heeren M. CCCCC ende LXXV. Ghecalculeert tot Delft by my Doctor Laurens van Oorschot.

Gheprent tot Delft in Hollandt by die Weduwe van Arent Henricx zoon, wonende by die Vismarct. Anno 1575. in 16°.

In de kalender van dit allerzeldzaamst boekje wordt onder anderen gevonden, tegen over den 6. Augustus: „ *op* „ *desen dach werde den dyck doorghesteke by Capel om* „ *Leyden te ontsetten Anno* 1573." en tegen over den 3. October: „ *op desen dach werde Leyden, door de crach-* „ *tighe handt des Heere, by den Admirael Boysot ghe-* „ *spyst en verlost vā dat swaer belech der Spaengi-*

 „ *aer-*

„ *aerden. An* 74." toebehoorende aan *Jonkvr. de Wildt* voornoemd.

70 Himne en l'honneur de la Ville de Leyden, composé par *Corneilie Brandt.* A Leyden, de l'imprimerie de Thomas Basson. M. D. XCIIII. in 4°.

Heeft voornamelijk betrekking op het Beleg en Ontzet der Stad in 1574, en komt zelden voor.

71 Den lusthof van rhetorica, waer inne verhael gedaen wordt van de beschrijvingen ende t'samencomsten der Hollantscher Cameren uan de Reden-ryckers, binnen Leyden, geschiedt den 26 Mey des jaers 1596, ende de volgende dagen. Leyden CIↃ. IↃ. XCVI. in 4°.

In welke zamenkomsten voornamelijk, zoo wel op het Ontzet der Stad als op de gevolgen van dien, eerezangen voorkomen.

72 Benovde belegeringhe der Stad Leyden, uyt bevel des machtighen Conincx van Hispaingnen, in den jaere 1574 haer aenghedaen. Ende het vvonderbaerlyck Ontset daer op den derden dagh Octobris 1574 ghevolght, in dichte ghestelt door *Jacob Dvym.* Leyden 1606. in 4°.

73 Den ouden leytschen patroon ofte *Derden Octobers Bancket*, waer in kortelyck en waerachtelyck wort voorgeset de stercke Belegeringe der Stad, de groote benautheyt der Borgeren, ende de wonderbare wercken Godes betoont in 't ontsetten van de Stad Leyden: geschiet in den jaere onses Heeren 1574, op den 3 Octobe, wesende Sondagh 's morgens. Gedruckt in 't jaer ons Heeren 1630. in 4°.

74.

---

74 Schilderij op doek, hoog 1,900 el, breed 0,950 el, bevattende het origineel Pourtrait van Z. E. WILLEM den Eersten, Prinse van Oranje en Nassau, Stadhouder, enz. en Stichter der Hoogeschool, behoorende aan *de Bibliotheek van 's Rijks Hoogeschool* te Leyden.

75 Schilderij op paneel, hoog 0,650 el, breed 0,520 el, inhoudende het Pourtrait van Jonkheer *Johan van der Does*, Heer van Noordwyk, waarnaar H. Pothoven de afbeelding, in print uitgaande, gemaakt heeft. behoorende aan *de Bibliotheek van 's Rijks Hoogeschool te Leyden.*

76 Twee Pourtraiten op paneel, het eene, A°. 1569 geschilderd, wordt gehouden voor dat van *Willem Cornelisz. Speelman van Duyvenbode*, en het andere, A°. 1560 geschilderd, vermoedelijk voor dat van zijne Huisvrouw, beide onder derzelver Afstammelingen bewaard gebleven. thans toebehoorende aan *Ds. D. C. van Leeuwen van Duyvenbode* te Schoonhoven.

77 Schilderij op doek, hoog 4,250 el, breed 5,750 el, voorstellende de zelfopoffering van den Burgemeester *P. A. van de Werff*; vervaardigd door *den Ridder van Bree* A°. 1817, en door Z. M. DEN KONING aan deze Stad geschonken.

78 Dito op doek, hoog 2 el, breed 3 el, voorstellende het binnenbrengen van de eerste levensmiddelen by het ontzet der Stad, op den 3. October 1574; vervaardigd *door Pieter van Veen.* behoorende aan *de Stad Leyden.*

79

79 Een Schilderij op doek, hoog 1,260 el, breed 1,920 el, vervaardigd door *Swanenburg*, bevattende een zinnebeeldig tafereel over het eedzweren, enz. sedert eenige jaren in bezit gekomen der familie van den Heer *le Francq van Berkhey*, thans behoorende aan zijn kleinzoon *Corn. Hoefman*, te Rhijnsburg.

80 Een dito op doek, hoog 1,500 el, breed 2 el, vervaardigd door J. van Schoote A°. 1643, bevattende een zinnebeeldig tafereel van de ellende, hongersnood, pest en sterfte binnen de Stad Leyden in 1574, zoo als ook van de zelfopoffering van den Burgemeester van de Werff, behoord hebbende aan de familie van Assendelft, thans aan Jonkvr. *de Wildt*, voornd.

81 Een dito op doek, hoog 1,050 el, breed 1,900 el. Op hetzelve ziet men eenige burgers van de zijde der Koepoort komen, die, met eenige boeren, van de Soeterwoudsche zijde komende, vereenigd, tegen eenige Spanjaarden optrekken. behoord hebbende aan de familie van Assendelft, thans aan Jonkvr. *de Wildt*, voornoemd.

---

82 Pourtrait van WILLEM den I., Prins van Oranje, enz. door Mierevelt, gegraveerd bij P. Tanjé.

83 Pourtrait van denzelven, door G. Hondhorst, en gegraveerd bij J. Suyderhoef.

84 Pourtrait van denzelven, door Adr. van der Werf, gegraveerd bij C. Valck.

85 Pourtrait van denzelven, naar dat van C. Visscher, door Houbraken, op velin papier, groot formaat.

86 Pourtrait van den Burgemeester P. A. van de Werff, door J. Houbraken, op velin pap gr. form.

87 Pourtrait van den Burgemeester Pieter Adriaanszoon van de Werff, gegraveerd door J. Houbraken, zoo als het door Dr. J. le Francq van Berkhey, na het uitspreken van zijn Dichtstuk, *het Verheerlijkt Leyden*; den 4 October 1774. aan de Leden der Stads Regering, met geschreven titel, is vereerd.

88 Pourtrait van Johan van der Does, Vrijheer van Noordwyk, gegraveerd door Corn. Visscher, en uitgevoerd bij P. Soutman, 1649; waaronder het Latijnsche vers van P. Scriverius.

89 Hetzelfde Pourtrait, met de vertaling van het Latijnsche vers, door Daniel van der Meer.

90 Pourtrait van denzelven, door Houbraken, op velin pap gr. form., naar het Origineel, op 's Lands Bibliotheek te Leyden, vermeld onder N°. 75.

91 Pourtrait van J. van Hout, Secretaris der Stad Leyden, in 1574. naar de Print van W. Swanenburg, door J. Houbraken.

92 Pourtrait, door Mattham, van Mr. Gerard van Hoogeveen, Pensionaris der Stad Leyden, ten tijde van het Beleg in 1574, met bijgevoegde aanteekening denzelven betreffende, toebehoorende aan den Hoog Ed. Geb. Heer *van Wesele Scholten* in 's Gravenhage.

93 Pourtrait van den Admiraal Lodewyk Boisot, door Corn. Visscher, met het Latijnsche vers van P. Scriverius, en de vertaling van hetzelve, bij D. van der Meer.

94 Pourtrait van *Don Louis de Requesens*, Groot Commandeur van Castilien, en na het vertrek des Hertogs van Alva, in 1574, Gouverneur dezer Provincien, van wege den Koning van Spanje, door C. v. Sichem.

95 Pourtraiten van *Francisco de Valdez*, Bevelhebber der Spanjaarden bij het beleg dezer Stad, en van Jonkvr. *Magdalena Moons*, met Latijnsche verzen van P. Scriverius.

96 Dezelfde Pourtraiten, met de Vertaling van de Latijnsche verzen, door Daniel van der Meer.

97 Het zeldzaam voorkomend Pourtrait van CORNELIUS AQUANUS, *Antiquarius Lugdunensis*, door Goltzius, proefdruk.

Deze CORNELIS DE WATER, Goud en Zilversmit, en Zilverdrijver te Leyden, welke in het beleg heeft geleefd, en als een oudheid- en penningkundige, mitsgaders als stempelsnijder of graveerder vermaard is, is de vermoedelijke stempelsnijder van het Papierengeld geweest.

98 Originele teekening van denzelven persoon, afkomstig van deszelfs nazaat J. de Water, juwelier te Leyden, uit het Album van Dr. J. le Francq van Berkhey, met een geschreven nota en brief van laatstgemelden, aan wijlen Mr. M. C. van Reverhorst.

99 Afteekening, (in lijst en glas) hoog 0,730 breed 0,910 el, gemaakt bij Jacob van Werven, Stads fabriek in

1744

1741, naar eene *Waaragtige Afcunterfeitinge der Stad in* 1578, dienende ter beschouwing, zoo van den geheelen omtrek der Stad, als van den juisten stand der pleinen, straten en hoofdgebouwen binnen dezelve in 1574.

100 Kaarten van de Belegeringen der Stad Leyden, ontworpen en afgeteekend door *Joost Jansen Bilhamer*, gecopieert bij T. Riets, in 1717.

101 Plaat van het Beleg en Ontzet der Stad door R. de Hooghe.

102 Pennekunst, (in lijst en glas) hoog 0,840 el, breed 0,590 el, verbeeldende, zoo het beleg en ontzet der Stad, als tafereelen der getrouwheid, ellende, enz. binnen dezelve.

103 Afteekening van den Snaphaan, met het wapen en de spreuk der Heeren van der Does Noordwyk d'A°. 1573, in originali voorkomende onder N°. 122, als mede van twee stukken ijzer kanon, genaamd gotelingen, nu draaibassen, gevonden bij het innemen der schansaan Lammen, met de beschrijving daarvan, bij Dr. le Francq van Berkhey vervaardigd.

104 Afbeelding in plaat van dezelfde snaphaan en gotelingen.

105 Zes Stuks Platen, verbeeldende de elende en verlossing der Stad in 1574.

106 Plaat van het Ontzet der Stad, onder den Admiraal Boisot.

107 Afbeelding van het 25e Glas in de St. Janskerk te Gouda, door de Regering der Stad Delft, in het jaar 1603, doen schilderen, naar de teekening van Zwanenburg, verbeeldende de wonderbaarlijke verlossing dezer Stad in 1574.

108 Afteekening, door J. J. Bylaert gemaakt, van een huis vóór den jare 1807 gestaan hebbende aan den hoek der St. Jacobsgracht, in welks buitenmuur zigtbaar was een kogel, tijdens het beleg uit den Lammenschans geschoten; mitsgaders van de huizinge op het Steenschuur over de Vliet, in welker gevel het wapen van Duyvenbode gevonden wordt.

109 Afteekening, in het groot, van hetzelve wapen, door denzelven.

110 Twee afteekeningen van een Wapenbord in de St. Pieterskerk alhier, aan een pilaar ter zijde der Predikstoel hangende, zijnde het Wapen van Willem Cornelis van Duyvenbode, door denzelven.

111 Afbeelding van een Penning berustende geweest in het Kabinet van den Heer H. A. Dibbetz, en afkomstig van zekeren Jan Gijsbertszoon van Duyvenbode, te Katwijk aan Zee, zijnde uit het geslacht van Willem Cornelisz. Speelman van Duyvenbode, welke penning, voor zoo ver de munt en het ruitvierkant betreft, gehouden werd bij den Magistraat van Leyden aan laatstgemelden vereerd te zijn.

112 Afteekening van een Wapen, gevoerd bij *Willem Aelbrechtsz. Berkhey*, ter gedachtenis, dat door hem, de

wacht-

wachthebbende op Stads wal, een zeebotje in een watertje aan den Ryn gevangen, aan den vijand vertoond zoude zijn.

113 Afteekeningen van het wapen van *Hendrik Pietersz. Berkhey*, door zijne huisvrouw Trijntje Cornelisdr. A°. 1637 doen schilderen op een glas, in een huis op de Oudevest bij de Bouwelouwesteeg te Leyden, mede zinspelende op het botje bovengemeld.

114 Afteekening van een haring en een brood, op ieder van welke gevonden wordt J. v. L. 1575; hoogst waarschijnlijk in dat jaar vervaardigd.

115 Afteekening van zes stuks kaarten, uit de Spaansche tarocque speelkaart d'A°. 1570 door Willem Albrechtsz. Berkhey in de Stad gebragt, tot teeken van het verlaten der schans te Leyderdorp, op den 3. Oct. 1574. Dezelve komen in originali voor, onder N. 129.

116 Afteekening van eene ongemeene koperen halve maan, in 1763. aan de Soetermeersche landscheiding opgebaggerd, in originali voorkomende onder N. 125.

117 Afteekening eener tot de helft verkleinde metalen Pot, vermoedelijk, blijkens een daar opgegoten wapen en verscheidene kruisletters, van eenen meer dan gemeenen oorsprong; zeker die van een aanzienlijk Veldheer; volgens overlevering, in de legerplaats van een Spaansch bevelhebber veroverd en na het ontzet der Stad by eene Leydsche familie bewaard geworden. Mitsgaders eener metalen gegoten Lepel, bij het uitdiepen der Vliet voor Lammen en de Neksluis by Leyden gevonden, me-

mede van een wapen voorzien en vermoedelijk van denzelfden oorſprong.

Beide voorwerpen zijn in het bezit geweest van Dr. J. le Francq van Berkhey, en zijn in October 1783. te Leyden, onder N. 174 en 175 van deszelfs verzameling van oudheden in auctie verkocht.

118 Afdrukken op geele zijde van het, door P. Philipse gegraveerd, Pourtrait des Burgemeesters P. A. van de Werff, en van het Monument voor denzelven in 1661. in de St. Pancras of Hoogelandsche Kerk te Leyden opgerigt, met de bijschriften op dezelve, waarbij gevoegd is de afteekening van het Wapen diens Burgemeesters.

119 Afteekening, gemaakt door J. J. Bylaert, van het zinnebeeldig Schilderij van Swanenburg, voorkomende onder N. 79.

120 Afteekening, gemaakt door denzelven, van het zinnebeeldig tafereel, geschilderd door J. van Schooten in 1643, voorkomende onder N. 80.

121 Afteekening, gemaakt door denzelven, van het Schilderij vertoonende een uitval van Burgers en Boeren tegen de Spanjaarden, voorkomende onder N. 81.

---

122 Een TAPYT, met geborduurden rand, hoog 3 el en breed $3\frac{1}{7}$ el, gemaakt bij M. Jodocus, waar in zeer konstig geweven is, en naauwkeurig wordt afgebeeld de situatie der Stad Leyden in 1574, met alle de schansen

en

en sterkten om dezelve, en tevens de ligging der aangrenzende Steden, Dorpen, enz.

Dit stuk is het eigendom der Stad Leyden, en wordt op het Raadhuis zedert onheugelijken tijd bewaard.

123 Snaphaan, op welks loop gegraveerd is het Wapen van Noordwyk en het Jaartal 1573, lang met de kolf en de houten lade 1,690 el, zijnde de kolf van onderen met rood koper beslagen, zoo als ook de ringen der laadstok, hebbende eene achtkante gedamasceerde en getrokken loop, lang 1,310 el. Op en langs het plat der loop is gestift in Latijnsche letteren, elk woord tusschen vier vereenigde ruitjes afgescheiden, het navolgende:

LAET ◊ ONS ◊ NOCH ◊ HOVDEN ◊ DE ◊ WAPENEN ◊ IN ◊ HANDE ◊ OP ◊ DAT ◊ DEN ◊ NAEM ◊ VAN ◊ VRIE ◊ LANDE ◊ NIET ◊ EN ◊ GEDIE ◊ TOT ◊ GROOTE ◊ SCHANDE.

Welke Snaphaan gehouden wordt voor een echt wapentuig van Jonkeer JOHAN VAN DER DOES VAN NOORDWYK, Bevelhebber der Stad, gedurende het Beleg.

Dit stuk behoort thans aan den Heer *P. A. de Genestet*, Notaris in het kanton Nieuwer Amstel.

124 Een zwaard met een antiek gevest, op de kling lang 0,860 el, doch welk eene voormalige meerdere breedte aanduid, staat in het midden ter wederzijden .:. I.O.H.A.N.N.I. X X. 1: 5: 4: 4: waarschijnlijk des makers naam en cijffer, voorts aan de eene zijde, boven aan ∴ W ∴ V ∴ W ∴ NIET ∴ SONDER ∴ GODT ∴ onder aan .:. ICK .:. HOOP .:. IN :. GODT .:.

1:5:4:4 .:. aan de andere zijde .. IN .:. SPYT .:. VAN :. DIE .:. MIS .:., en onder aan .·. LEIVER .:. TVERKX .:. ALS .:. PAPIST .:. uit de aanmerkelijke zinſpreuk op deze keerzijde, welker letteren later dan de vorige ſchijnen gegraveerd te zijn, kan men veronderstellen, dat dit zwaard bij een der Vlootvoogden, in het ontzet dezer ſtad, gebruikt is.

Behoort aan het *Koninklijk Kabinet* van Zeldzaamheden op het Mauritshuis in 's Gravenhage.

125 Eene Koperen halve Maan, hebbende in alles de teekenen van echtheid, waar aan de lusſen der gaten op eene koperen bel, waar door het op den hoed is gehecht geweest. Opgebaggerd, met een ſtuk vilt er aan, A°. 1763 aan den Soetermeerschen weg of landſcheiding, en door zekeren koperſlager, Vreeswyk te Leyden, bij wien dezelve voor oud koper, door den baggerman verkocht was, vereerd aan wijlen D^R. J. le Francq van Berkhey.

Afkomstig uit de verzameling van Bijzonderheden enz. van wijlen den Heer Mr. *M. C. van Reyerhorst* en behoort nu aan de Stad.

126 Een zilver cachet, zijnde het wapen van den Admiraal Jonkheer Louis Boisot, die op den 3 October 1574 de eetwaren binnen de Stad Leyden heeft gebragt. Afkomſtig uit het Kabinet van wijlen den Heer *H. A. Dibbetz* te Warmond, thans behoorende tot het Koninklijk kabinet op N°. 124. gemeld.

127 Een in zilver gemonteerd kompas in een zilver doosje, behoord hebbende aan bovengenoemden Admiraal, zijnde deszelfs wapen op het dekſel gegraveerd.

Afkomstig en thans toebehoorende als de voorgaande.

128 Een Bierglas, naar men zegt door den Spaenschen Bevelhebber, *F. de Valdez*, bij het beleg van Leyden gebruikt.

Hetzelve is in eene doos bij de Academie alhier bewaard geweest, en behoort thans tot evengemeld Kabinet.

129 Eene Spaanſche Tarocque speelkaart, bestaande uit 33 ſtuks, welke kaart is gevonden, den 3 October 1574, in de verlaten legertent van laatstgemelden Bevelhebber, te Leiderdorp, bij *Willem Albrechtsz Berkhey*, die een der eerſten aldaar gekomen was.

Deze kaart, gemaakt in het jaar 1570, in de fabriek van *Johan Bresſon*, is te voren in het bezit geweest van wijlen Dr. J. le Francq van Berkhey, en behoort thans aan *Joh. van der Post* te Leyden.

130 Een dito Speelkaart, beſtaande uit 47 ſtuks; mede bij voornoemden *W. A. Berkhey* destijds gevonden.

Deze kaart, insgelijks van het jaar 1570, doch met het fabriekmerk van *Jacqves Cosson* geteekend, te voren in het bezit geweest van den Heer Burgemeester Caauw, behoort thans aan den Heere *'sGravesande Guicherit*, Lid van den Raad der Stad Delft.

131 Eene Metalen Kookpot op drie pooten, waaraan een ijzer hengſel, gevonden door *Ghysbrecht Cornelisz. Schaeck*, in de (des nachts tusſchen den 2 en 3 October 1574, verlaten Lammen-Schans,) waar in destijds zich eenig gekookt vleesch bevond; ten aandenken waar van rondom dezelve is ingeſtift geworden, de door P. C van der Morsch, bijgenaamd Piero, daar op gemaakte dichtregelen:

❦ DOEN . GODES . HANDT . DREEF . DEN . VYANDT. BY . NACHT . VYT. LAMMEN . SCHANS : CREECH. SCHAECK . DEES . POT. RIEP . AEN . BOYSOT. MEVCHT . OVER . DAMMEN . THANS. 3 OCTOBER . ANNO . 1574: GISBERT . CORNELISSEN.

(Boven, AEN. en BOYSOT. staat nog AMERAEL.)

De voorzeide pot, is, volgens aanteekening van Wijlen Dᴿ. le Francq van Berkhey, door een overkleinzoon van Ghisbert Cornelisz. Schaeck, ongeveer A°. 1702. afgeſtaan aan Burgemeester van Asſendelft, en sedert onder die familie bewaard gebleven. Berust thans onder Jonkvr. *M. S. T. de Wildt*, voornoemd.

132 Een steen kannetje, in drie vakken verdeeld, met figuren en wapens, en voorts het jaartal 1571, volgens overlevering in de Lammen - Schans gevonden. Afkomſtig van eene oude Leydsche familie, nu toebehoorende aan *Abraham Crap te Leyden.*

133 Een rood verglaasd kannetje, hebbende alle teekenen van echtheid; van boven en onderen met eenig loofwerk, doch zonder figuren; naar men zegt mede uit eene der verlatene legerplaatsen in de Stad gebragt. Toebehoorende aan *Gerrit van Hemert*, te Leyden.

134 Een metaal potje, geheel overeenkomstig als de hier bovengemelde, onder N°. 131. die bij *Severinus*, *Beſchr. der Belegering van Leyden* 5. *dr*. *p*. 128 wordt afgebeeld, doch kleiner en zonder eenige inscriptie; zijnde de ijzeren hengſel aan de eene zijde aanmerkelijk afgeroest. Vermoedelijk van gelijke vinding en voormalige des-

ti-

tinatie als de evengenoemde. Behoort aan den Heer *Boonzayer*, Notaris te Gorinchem.

135 Een Turfje, of liever vierkante Steenkool, met zilver beslag, en aangehechte zilveren ketenen. Op het beslag is gegraveerd het navolgende:
× EEN × VRAGE × GODT × SIET × HET × NIET EN × CONNIH × SIET × SELDE × BOER × SA × DE × TVRF × IS × GEVONDEN × ANO × 1574 ×
Volgens overlevering, in de legerplaats van een Spaansch Bevelhebber gevonden, en is bij eene oude Leydsche familie bewaard geweest, behoort thans aan de Wed. van Schipper *van Wieringen*, te Alphen.

136 Een vierkant Turfje, tot een aandenken aan het Ontzet der Stad in 1574, bewaard, waarop dat jaartal gemerkt is. Behoorende aan Jonkvr. *de Wildt* voorn.

137 Een Dito, als de voorgaande, zonder jaartal, van *N. N.*

138 Een Dito, in alles ut Supra, van *J. du Chattel*, te Leyden.

---

139 Gouden gladde Ring, volgens overlevering, bij den Burgemeester P. A. VAN DE WERFF gedragen; laatst bezeten geweest bij den Heer Mr. *M. C. van Reverhorst*, en nu toebehoorende aan *de Stad Leyden.*

140 Gouden duim-ring, waar in een ſteen met het wapen, door gem. Burgemeester gevoerd, na het ontzet der Stad.

In eigendom toebehoorende aan den Wel Ed. Geb. Heer Mr. *Gerard van Royen*, oud Schepen der Stad Delft, descendent van Moeders zijde van Vr. Clara van Assendelft, gehuwd geweest met Gerard van Hoogeveen, en alzoo in verbindtenis staande met het geslacht van voornoemden Burgemeester.

141 Zes tinnen Borden (platten)
Twee dito Assietten.
Twee dito Schalen.
} alle in den rand aan de voorzijde met twee, en aan de achterzijde, met een wapentje of stempel voorzien, zoo als ook van achteren, bij het midden, met de letters, P. Az. V. D. W.

Zijn, volgens verzekering, bij den Burgemeester van de Werff en zijne familie gebruikt, en ter gedachtenis daarvan onder zijne nakomelingen zorgvuldig bewaard gebleven.

142 Zakboekje, gebonden in een fraaijen jugtl. band met zilveren hoeken en knippen gemonteerd, op welken band aan beide zijden wordt gevonden .:. P.:. V.:. W.:. 1.:.5.:.8.:.2. Eenige bladzijden van hetzelve zijn met potlood door Frans Duyst van de Werff, des Burgemeesters zoon, beschreven, wordende onder anderen daarin gevonden:
„ *Den* 14 *in Juny is myn Vader iarich.*"
„ *Den* 5 *January* 1604. *ontrent twaelff uyren in der*
„ *nacht starf in den Heere myn Vader Pieter Adri-*
„ *aensz. van de Werff, out synde* 74 *jaren* 6 *maen-*
„ *den en ettelycke dagen.*"

143 Medaillon van gebakken steen, bevattende de buste van den Burgemeester van de Werff, welke wordt gehouden voor echt, en tot model gediend te hebben van de

de buste op het Monument in 1661, in de Pancras-of Hoogelandsche Kerk alhier, ter zijner eere opgerigt.

De drie laatstgenoemde Nos. behooren thans al mede aan Jonkvr. *M. S. T. de Wildt* voorn.

144 Medaillon in pleister, mede bevattende de buste van den Burgemeester van de Werff, toebehoorende aan den Hoog Ed. Geb. Heer *van Wesele Scholten*, in 's Gravenhage.

145 Afbeelding in Pleister van het, door R. Verhulst vervaardigd, en in 1661 opgerigt Monument, onder No. 143 vermeld; toebehoorende aan *denzelven.*

146 Afdrukken, in rood en zwart lak, van het wapen van van de Werff, onder No. 140 vermeld.

147 Afdruk, in Rood Lak, van het cachet des Admiraals Louis Boisot, vermeld onder No. 126, benevens eene aanteekening dat wapen betreffende.

148 Een Pocaal, waarop is gesneden het wapen van Duivenbode, onder N°. 109 en 110 vermeld. Toebehoorende aan een der afstammelingen uit dat geslacht, alhier woonachtig.

149 Eenige oude Wapenrustingen en Wapenen.

---

150 Het oorspronkelijk *Octrooi* van de Stichting der UNIVERSITEIT, op den naam van Koning Philips, door Z. E.

den

den Prinſe van Orange, Stadhouder, enz., den 6 January 1574 (1575) aan de Stad Leyden, *ten aenſien van den grooten last ende noot van den chrych, by henl. In aller getrouwicheyt gesustineert ende gedragen, en om de Burgeren en Inwoonderen van dien, by alle wegen en middelen, te gratificeren en vorderen*, verleend.

151 Het oorſpronkelijk *Octrooi*, op den naam als voren, in dato 10 January 1575, rakende de Buitenneringen en Buitengetimmerten, *ten aensien van den dienst, vromicheyt ende zonderlinge getrouwicheyt, tot conservatie ende bewaringe van de stede, mitsgaders van de eere, heerlycheit en hoocheyt Z. E. gedaen ende bewesen, by de Regierders, Poorters ende innewoonders in de voorschreuen belegeringhe en andere tyden*, verleend.

152 Het oorspronkelijk *Octrooi*, op den naam als boven, aan de Stad Leyden gegeven, den 14 January 1577, tot het houden eener vrije Jaarmarkt, van 1 tot 10 October, *tot eewigen gedenckenisse van het loffelycke en wunderbaerlicke untset in de laatste belegeringhe den* 3 *Octobrys in den Jare* 1574 *gedaen en gebuert.*

